

בתורה ששל תורה

פרפראות ע"ת משלח ומבאר רבותינו נבג"מ יו"ט ע"י תורת אברכים דקהלת הסידי סאטמאר בארה"ק

כס"ד

מברכים חודש אייר: המולד ליל ב' 8:30 2 חלקים ר"ח ביום ב' וג'

זמנים לשב"ק	
גליון תשפ"ג	
פרשת שמעני - מברכים	
כ"ח ניסן תשפ"ה	
הדלה"נ	6:36
מוצש"ק	8:29
עלות השחר	4:44
נץ החמה	5:56
סווק"ש א'	8:28
סווק"ש ב'	9:16
סו"ת	10:23
חצות	12:36

גורם וישחט את עגל החטאת אשר לו פירוש שהחטא הזה אינו נחשב לעבירה כי אם לו לכדו הוא נחשב לו לעבירה לגודל צדקתו * ובראות שאר בני אדם את מעשה הצדיק הזה איך שמהרהר בתשובה אפילו על דברים קלים מאד נשבר לבם בקרבם ומוסרים נפשם ודמם לעבודתו יתברך שמו: (נועם אלימלך)

יין ושכר אל תשת וגו' ולהורות את בני ישראל, עפ"י שאחז"ל [כתובות ח' ע"ב] מברין האבל בין דכתיב תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ולא נברא יין אלא לנחם אבלים [עירובין ס"ה] וא"כ אהרן שנצטוו שלא יצטער הי' ראוי שישתה יין וישכר רישו, על כן אמר יין ושכר אל תשת כי הוא צריך לעבוד עבודה ואי משום להשקיע צערו, להורות את בני ישראל וגו' כי התיר לו תלמוד תורה ופקודי ה' ישרים משמחי לב. [תקצ"ב: [חת"ס]

וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם. לכאורה כאן לא היה היצוי של ברכת כהנים. אולם כבר בארנו בפ' הפ' (שמות י"ז) וידו משה כבידים עפ"י הוזה"ק שהיו ידיו מכובדים. וז"ש (שם יא) וכאשר ירים משה את ידיו וגבר ישראל. כי כן כח הצדיק בהרמת ידיו לכד יכול ג"כ להשפיע להוריד חסדים. וזה ג"כ הפ' וישא אהרן את ידיו בהרמת ידיו לכד בלי שום ברכת כהנים היה (תפארת שלמה):

זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ד'. ונ"ל שזה הדבר רומז על מצות מילה כדכתיב זה הדבר אשר מל יהושע, כי כאשר מדת היסוד נשמרת כדבעי ממילא כל האברים נשמרים כראוי, כי הוא החמור מכולם ונפיש יצריה, וע"י שיהיו כל האברים נשמרים כדבעי יסיר מאתכם מסך המבדיל שנגרם ע"י העוונות ותזכו לראות עין בעין כבוד ה' כי לית אתר פנוי מיניה. (עטרת יהושע)

יין ושכר אל תשת, אפ"ל בדרך צחות רמז נאה מתי יכול אדם לתלות משקה המשכר והוא בפרשת שמעני בפסוק יין ושכר אל תשת (רק) אותה ובנין אתן כלומר כשאתה מיסב עם בני ביתך והיא בלילי פסחים ושבתות וימים טובים וגם בבואכם אל אהל מועד פי' כשתבואו לקבל פני צדיק ולא תמותו מורה על סעודת הודאה שניצול ממות לחיים חקת עולם הוא ברית מילה ע"ד מאמרם וחק בשארו שם לדורותיכם על סעודת נישואין לזרעו ולהבדיל בין הקודש ובין החול יין קידוש והבדלה ובין הטמא והיין הטהור פי' בסעודת פורים עד דלא ידע בין אורו המן לברוך מרדכי ולהורות בני ישראל את כל החוקים הוא סיום הש"ס (עטרת צבי)

יין ושכר אל תשת בשם הר"ר בונים מפרשישחא זצ"ל כתיב (במדרש ויק"ר פי"ב) הה"ד פקודי ד' ישרים משמחי לב. (תהלים י"ט) דקשה למה מנעה התורה מהם היין הא השמחה בא מהיין ויין ישמח לבב אנוש. (שם ק"ד) והנהגה הוא העובד וצריך להיות בשמחה וע"י כתב המד' הה"ד פקודי ד' וכו' דהתורה גזרה למנוע מהם היין א"כ מקיימי מצות הן במה שנמנעו מיין ומה בא להם השמחה כי פקודי ד' ישרים משמחי לב. והבן:

ניצוצות

מזהב"ה אני מבקשים לשבח עונותינו.

ואלו אם אחד פגע בננו, לא נשבח זאת...

שמסיר הערלה ומגלה העטרה שהוא תוספת בו, ומה שלא נברא כן הוא לרמז שכמו שתשלום צורתו גופו הוא ע"י פעולת אדם, ככה תשלום צורתו הנפשית הוא ע"י מעשיו ופעולותיו הטובים עכ"ד, היוצא מזה שטעם מצות מילה הוא להורות שהבחירה חפשית, והנה מצות תשובה מורה ג"כ שהבחירה חפשית ביד האדם דאי לאו הכי לא שייך כלל כל ענין תשובה שכר ועונש, אלא ודאי אינו כן והכל נתון ביד האדם להשלים נפשו, והנה כאן הרי עסקו משה וישראל בתשובה על חטא העגל, וזוהי מובן דברי המדרש, זה המילה, דמצות מילה מורה ג"כ על ענין זה דהבחירה חפשית והאדם צריך להשלים נפשו ע"י שמירת תורה ומצות. (ברוך משה)

ויהי ביום השמיני וגו' ובמדרש א"ר שמואל ב"ר יצחק וכו' ויהי ביום השמיני, זה היה ראוי להיות בתחילת הספר, אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, וכו' למה אכן לא נכתבה במקומה הראוי, ואפ"ל שכיון שצוה הקב"ה כאן על הקרבנות שבאים לכפר ובמקום שבעלי תשובה עומדים וכו', וכמו כן הוא בלימוד התורה שאין עומד עליה אלא אם כן נכשל בה, ועל כן הקדים פרשת לימוד הקרבנות קודם הקיום בפועל, לרמז שכן הוא גם בלימוד התורה. (שפתי צדק)

ויקרב אהרן אל המזבח ירמז לדבריהם ז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו) שאמרו שאלו לנבואה חוטא מה עונשו, אמרה הנפש החוטאת היא תמות, ולצד רחמי ה' אמר יביא קרבן, שיעקר מעשה הקרבן הוא מחשבת המקריב, כי הוא החייב בכל המעשה אשר יעשה בקרבן ההוא, ליזבח ולהשרף על האיש, והיתה לו מחשבה זו לכפרה, והוא אומר ויקרב אהרן אל המזבח, פירוש הוא עצמו הכין לשים אשם נפשו, וקרב למזבח פירוש לזבחה לאיש, ועשה השחיטה במקומו לעגל, לצד רחמי ה' שנתרצה להביא חליפת: וראיתי לתת לב בענין לפי מה שקדם לנו (תנחומא שופטים א') כי נשבע ה' להעמיד העולם וברואיו במשפט, וכל האומר הקב"ה וותן יוותרו בני מעין (ב"ק ג) אם כן אם הנפש החוטאת משפטה היא תמות, כמאמר הנביא (יחזקאל יח ד), איך יביא קרבן ויפטור: ונראה כי טעם נכון יש בדבר על פי המשפט, כי כשהאדם חוטא אין בחינתו בחינת אדם, על דרך אומרים ז"ל (זה"ק ח"א קנא) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות, ונעשה בהמה, וביום שחזר בתשובה רוח היא באנוש ועלה ממדרגת בהמה למדרגת אדם, האם ראוי הוא להמית אדם זה תחת בהמה, לזה יביא דוגמת החוטא שהוא בהמה, וישתתף עמה בצער החושב כי ראוי הוא לעשות בו משפט זה, וכפי זה חלק רוח המרגיש הוא מציל את האדם בהערה זו: והוא מה שאמר הכתוב (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע ה', כי חלק הבהמה שבאדם, בהצטרפותו עם האדם, שהוא בחינת ההשכל נושע בו, פירוש לצדו כדי שלא יענש, והוא אינו ראוי לעונש, וזוהי אפילו בדין הקרבת הקרבן בעד החטא הוא על קו המשפט, כאומר (שם) משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה':

וישחט את עגל החטאת אשר לו דהנה באמת מאין יבא לצדיק שיוכשל ח"ו באיזה חטא נדנדו קל זה בא הכל מחמת חטא עגל והוזהמא הזאת גורם אף להצדיק חלילה איזה עבירה קלה ועל ידי שהוא מתחרט מיד ומצטער מאד ומהרהר בתשובה אזי הוא

את השריפה אשר שרף ה' דייקא שהוא מדת הרחמים, והיה ראוי לומר אשר שרף אלקים. אבל הנ"ל בזה, על פי מה דאיתא במדרש (שיר השירים רבה [שהש"ר] אשכול הכופר (שיר השירים א יד), איש שהכל בו מכפר, דודי לי שיכול לומר למדת הדין די. וכתב בתורת חיים הטעם, לפי שהקב"ה ברא את העולם במדת הרחמים ובמדת הדין, שאלו בראו כלו דין אלה מתקיים, ואלו בראו כלו רחמים לא היו נענש אדם מעולם, לכן שתפס יחד שנים יתחייב העולם, יטלו כל אחד מהמדות חלק אחד, דהיינו חצי עולם למדת הדין וחצי למדת הרחמים, וכשהקב"ה רואה צדיק אחד ששקול כל הדור שיכול לומר למדת הדין די, נותן למדת הדין את הצדיק, ונוטל מדת הרחמים חלקו את כל העולם, עד כאן דבריו. אם כן מה שמדת הרחמים נוטל לחלקו העולם הוא מצד גודל רחמיו, ואם כן ממילא מגיע הצדיק למדת הדין, וכבר העידו רז"ל (ערכין י"ז ע"א) אם יבא הקב"ה בדין את אבותינו אברהם יצחק ויעקב, אינם יכולין לזכות בדין. ואם כן הוי אשר שרף ה' דייקא, ולכן כל בית ישראל יבנו, כי הם הגורמים, והבן: (ישמח משה)

אוי יאמר ויחטאנו כראשון, על דרך דכתיב (להלן כג, מ) ולקחתם לכם ביום הראשון וגו', ובמדרש (תנחומא אמור כב) והלא ט"ו הוא, אלא ראשון לחשבון עונות ופירש הגאון הק' בקדושת לוי (פר' האזינו ד"ה מ'), כי בראש השנה ויום הכיפורים הוא תשובה מיראה מאימת הדין, אבל בחג הסוכות זמן תשובה מאהבה ושמחה, שמהו זדונות נעשה כזכיות (יומא פו ע"ב), לזה הוא ראשון לחשבון עונות לעשות מהן זכיות, ע"כ דבריו. וזהו שנאמר ויחטאנו כראשון, אם שהיה יום השמיני, יתשב כראשון לחשבון עונות, שנעשה מהם זכיות: (י"טב לב)

וזאת תורת המסורה, וכפר בעדך העגל לחטאת, וכפר עליהם, ושלא תקשה הא אין קטיגור נעשה סניגור, לזה אמר וכפר על חטאתינו למען שמך, שיעורו שתכפר על חטא שחטאנו לפניך למען שמך שלא יתחלל שמך הגדול, וא"כ אין כאן שום קטיגור נעשה סניגור, וצדיקים באותו דבר שחוטאים בו מתוצים, כי בלבו בפנים היה כוונתו לשמים, ה' יטרה לבנו במהרה בימינו: (קדושת י"ט)

זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ד'. ובמדרש זה הדבר זה המילה, ולכאורה קשה למה צוה אותם אז על מצות מילה והרי לא היה בידם לקיים מצוה זו, שהיו נזופים מחטא העגל ולא נשבה להם רוח צפונית, ונ"ל דהנה משרע"ה היה מצפה ומשתוקק שבימי ייה כבר התיקון השלם, ועל כן אמר לבני ישראל שאם תזכו להקריב קרבנות במשכן אשר צוה ה', אזי יתכפר לכם עוון העגל כפרה גמורה ויהיה התיקון השלם, ותשיגו שוב המעלות הגדולות שהיו בידכם קודם החטא, שיעשו לכם נסים נגליים, וז"ש וירא אליכם כבוד ה' שיתגלו לכם נסים נגליים מאורות עליונים, ושוב תוכלו לקיים מצות מילה שתחזור רוח צפונית לנשב לכם, ושפיר מרומז במאמר זה הדבר מצות מילה. (דברי יואל)

זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ד'. ובמדרש זה הדבר זה המילה, וצ"ב, ונ"ל עפ"י ש"בס' החינוך שטעם מצות מילה הוא להורות שהבחירה חפשית באדם ושלימות צורת הנפשות תלוי הכל בבחירתו, וכמו שהמילה הוא משלים את הגוף,

ביאור הדברים מספרי דבי רב

ספה"ק דברי יואל

מה טעם עשה הקב"ה שברא את האדם שיצטרך לאכול ולשתות, נח הקדושה שיש באכילה ושתיה, כמה צריך ליהדר שיאכל וישתה בקדושה ובכונה רצויה

זאת החיה אשר תאכלו וגו' במדרש הה"ד מי יתן טהור מטמא לא אחד, וצ"כ.

ונראה דהנה יש לקדקד בלשון הכתוב זאת החיה אשר תאכלו, דמשמע דמצוה אינא באכילת בהמות וחיות טהורות, וקשה דאינו אלא רשות ואפ"ל עפ"י מה שפירש האר"י הקדוש מאה"כ (דברים ח') כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' וגו', ותוכן דבריו שאל יחשוב האדם כי עיקר חיות נפשו היא ממה שאוכל מכל מאכל אשר יאכל ושותה מכל משקה אשר ישותה, והרשות אינא להלך אחרי שרירות לבו, דאדרבה עיקר החיות היא במה שהוא מוציא מן המאכל את הניצוצות הקדושות אשר בתוכו, ומתקנם ומעלה אותם לשרשם. וזהו כי על כל מוצא פי ה', ר"ל שמוציא את הנצה"ק הטמונות במאכל מקרב אל הש"ת.

וע"ז דה פירש הבעש"ט הקדוש מאה"כ (תהלים ק"ז) רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף, ר"ל דבאמת היה ביד הקב"ה לברוא את העולם, באופן שיהיו הברואים מתקיימים בלא מאכל ומשתה, אבל את הכל עשה יפה בעתו, כי יש צורך באכילת בני אדם כדי להוציא את הנצה"ק מן המאכלים, וזה יושג ע"י שיכונן איש הישראלי בעת אכילתו שהוא כדי שיהיה בו נח לעבוד לבו"י. וזה ביאור הכתוב רעבים גם צמאים הרי הוא נעשה כשואל מדוע ברא הקב"ה את האדם באופן שיהיה רעב וצמא למאכל ולמשתה, ע"ז בא כמשיב משום שנפשם בהם תתעטף, דבפנימיות המאכל מונחים הניצוצות הקדושות, ועל איש ישראל מוטל לגאול אותם ממאסרם, עכ"ל ז"ל.

אכן הנה גם בכל דבר טמא ישנם נצה"ק המקיימות אותו ומחזיקות אותו, כי מבלעדיהם לא יוכל להתקיים אפילו רגע, ולכאורה אין יתוקנו הנה"ק ההם, הלא אין תקנה באכילתם שהרי אסורים הם באכילה לבני ישראל, ומי קרא להם דרום מאסרם. וצריך לומר כי בעת שירחם ה' על עמו ישראל, ויקבץ מארבע כנפות הארץ ויהיה התיקון השלם, אז יותרו גם החיות הטמאות (כדאיתא במדרש חז"ל ונתבאר בדברינו לעיל באורך), ותהיה תקומה אף לניצוצות הקדושות שבקרב החיות הטמאות, וקורא להם דרום, ויחזרו אל מקומן וישרשן.

וזה יהיה ביאור הכתוב זאת החיה אשר תאכלו, כי באמת מצוה אינא באכילתן, שהרי הכרח הוא לתקן הניצוצות הקדושות אשר בקרבם, והוה קשיא ליה לבעל המדרש מי יתן טהור מטמא, כלומר מי יתקן ניצוצות הקדושה שמשורש הטהרה מוצאן, והם כלואות בתוך מאכל טמא, ע"ז בא כמשיב לא אחד, פירוש דא"א שתהיה להם תקנה כי אם ע"י אחד, הוא הקב"ה שירחם עלינו ויגאלנו מן הגלות, אזי יתוקנו גם הנצה"ק הקדושים ההם. (דברי"ר רסד-ה)

מצב דורינו במשנת רביה"ק

בספה"ק דברי יואל

נגודל מעלת הבדלה והפרשה ממינים

ואפיקורסים שהם גרועים מאומות העולם

ברם ענין הבדלה זו שייך אך ורק בין ישראל לעמים, אך לא בין ישראל לבין מינים ואפיקורסים, כיון שיש מרחק גדול מאד בין ישראל למינים, כמאמר הכתוב הרהק מעליה דרכך (משלי ה') ודרשו חז"ל (ע"ז י"ז ע"א) זו מינות ואף אם האפיקורסים חפצים לחזור בתשובה אין מקבלין אותם, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות עבודת כוכבים (פ"ב ה"ה) וז"ל וכן האפיקורסים מישאל אינם כישאל לדבר מן הדברים ואין מקבלין אותם בתשובה לעולם שואנא (משלי כ) כל באי" לא ישובנו ולא ישיגו ארחות חיים ע"כ. והק' המפרשים ז"ל שדבריו אלו סותרים למ"ש בפ"ג מהלכות תשובה (ה"ד) שכל אחד מאלו שאמרו אין לו חלק לעוה"ב הוא דוקא כשמת בלא תשובה אבל אם שב מרשעו ומת והוא בעל תשובה הרי"ז מבני עוה"ב שאין לך דבר העומד בפני התשובה, ותי' הלח"מ ז"ל דבריו עפ"י מה דאיתא במס' ע"ז (דף י"ז ע"ב) דכל דפריש ממינות מיית משמע שאפשר ליה לשוב אלא שמי שהוא שב מת מחמת כפיית יצרו וצורת לבו, ועל כן כתב בהלכות ע"ז שאין מקבלין אפיקורסים המבקשים לשוב לפי שהוא דבר קשה ביותר שיחזור בתשובה שמי שחזרו הוא מת בכפיית יצרו וזה שלא מת ודאי

לא שב כהוגן ועל כן אין מקבלין אותו אבל ודאי שאפשר לו לשוב והשב יש לו חלק לעוה"ב, עכ"ל הלחם משנה.

מכל זה נשמע מה גדול הוא המרחק וההבדל בין ישראל למינים ואפיקורסים, שאפ"י אם ירצו לשוב אין מקבלין אותם, וזהו הטעם שאומרים בנוסח הבדלה המבדיל בין ישראל לעמים, ואין אומרים המבדיל בין טהור לטמא, וכמו שנתבאר לעיל באורך, כי בין ישראל לאומות צריך הבדלה, שאין המרחק גדול כ"כ שמקבלין מהם גרים, ואמרו ז"ל לא הגלה הקב"ה את ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים (פסחים פ"ז ע"ב), וטעם הדבר הוא לפי שהאומות הם רק חול ולא טמא, וגם מה שגזרו ב"ח דבר לאסור לשונות העכו"ם (ירושלמי שבת פ"ב) הוא רק משום שלמדו באותם הלשונות דרכי ע"ז, אבל הלשון מצד עצמו אינו ממקור הטומאה, דכל השבועים לשונות יש להם שרש ושר למעלה, כדאיתא בפרד"ר (פכ"ד ז"ל ירד הקב"ה וע' מלאכים הסובבים כסא כבודו וכלכל את לשונם לשבעים גוים ולשבעים לשון כל אחד ואחד גוי ככתבו כלשונם ומנה מלאך על כל אומה ואומה, ע"כ. ואין לשונות האומות כי אם בבחינת חול, ולכן שייכא הבדלה בין ישראל לעמים, כשם שצריך הבדלה בין קודש לחול, דבר שהוא בבחינת חול אפשר לעשותו בטהרה ואפשר לעשותו בטומאה, כמו שיש חולין שנעשו על טהרת הקדש וחולין שנעשו בטומאה אבל טומאה שנעשתה על טהרת הקדש לא יתכן. ולכן כל דבר שמשורש המינים מוצאא הרי הוא מרוחק מישאל מרחק גדול מאד, ולא שייכא ביה הבדלה, כי בין טומאה לטהרה אין צורך להבדיל, וכמו שנתבאר לעיל והוצרך רש"י ז"ל לפרש דברי הכתוב להבדיל בין הטהור ובין הטמא, דקאי על הבדלה בין שטח חצי הסימן או רובו, דלא שייך לפרשו על הבדלה בין טומאה לטהרה ממש, לפי שמובדלים ועומדים הם. וכן הלשון שבדו להם הקרוי עברית, אין לו שום דמיון כלל לשונות העכו"ם, ובכמה דרגות הוא גרוע יותר משאר הלשונות, לפי שממקור המינות מוצאא (כאשר נתבאר בארוכה בספרי יואל משה מאמר לה"ק) ואינו בגדר הבדלה כלל, לפי שהוא טמא ומטומא, וכל יראה בל ימצא בגדר וברשות ישראל כשר. (דברי יואל ריד - רטו)

גודל הסכנה שיש במסית ומדיח שהוא בעל בחירה ונרחיב קצת ביאור דבר זה דהנה התבוננתי במה שמצינו ענין תמוה מאד לכאורה בדין מסית ומדיח, דמבואר בגמרא סנהדרין פ"ד מיתות וברמב"ם פ"ה מהלכות ע"ז דהמסית ליחיד קרוי מסית, והמסית לרבים נקרא מדיח. וחומר הרבה דין המסית ליחיד מדיח המדיח את הרבים, שהמסית ליחיד חייב ואע"פ שלא עבד ע"ז לא המסית ולא המוסת, הרי המסית נסקל מפני שהורוה לעבוד, אבל המדיח לרבים אינו נסקל אלא אם הודחו אחרי רוב אנשי העיר ועבדו ע"ז, אבל על דבור בלבד אינו חייב. ועוד שאי חומרות יש במסית ליחיד במדיח לרבים, ולכאורה יפלא שהרי הסביר נותנת להיפך להחמיר יותר במדיח לרבים מבמסית ליחיד.

אמנם הנה ראה זה פלא בירושלמי (סנהדרין פ"ז ה"ב) וז"ל, מסית מדבר בלשון גבוה מדיח מדבר בלשון נמוך מסית מדבר בלשון הקדש מדיח מדבר בלשון הדיוט, מסית שאמר בלשון הדיוט נעשה מדיח, מדיח שאמר בלה"ק נעשה מסית עכ"ל, והוא הפלא ופלא לא ראיתי בכל המפרשים פירוש ע"ז, רק מצאתי שהמהר"ם שיק ז"ל בביאורו לספר המצוות (מצוה תנ"ח) הביא וכתב שאין לו פתרון לכאורה, ואח"כ ביאר כוונת אומרו מסית מדבר בלה"ק, דהיינו שהמסית מבנים את ארסו ארס המינות והכפירה בתוך דברי קדושה, דהיינו שאומר שזה מצוה לעשות, כדי להטעות אחריו את העולם. אמנם בזמננו עדיין לא הבינו פי' דברי הירושלמי לאמתו, כי לא הי' עדיין ה' הזה בעולם, אבל הן היום הוא מוכן היטב, שמסיתים את העולם בלה"ק, וז"ל ראו ברוח קדש מה שיהי' בדורות האחרונים שהמסיתים מדברים בל' הקודש, ולפי שהמסית מדבר בלשון הקודש, על כן נעשו חמור יותר, אף כי מצד הסביר היה ראוי להחמיר במדיח, מ"מ נח והשפעת לשון הקודש מכריע הרבה יותר, כמו שאמר הכתוב (בראשית י"א) בדור הפלגה הן עם אחד ושפה אחת לכולם, וכתב בזה"ק פ"נ דף ע"ה ע"ב ודף ע"ז ע"ה) דכל הצלחתם של אנשי דור הפלגה היתה ע"י שדברו בלשון הקודש, וכו' הסיתו את כל העולם, ומשום כן בלל ה' שפתם, וגשבר תוקפם וחילם (ועי' בספרנו יואל משה מאמר לה"ק סימן כ' בענין זה באורך).

אך עדיין יש להתבונן במה שהחמירה תורה כ"כ במסית ומדיח, ולכאורה מה יתן ומה יוסיף המסית הנה לפתות את האדם לע"ז, וכי גדול כוחו מן היצה"ר, ואם לא עלתה ביד היצה"ר לפתות את האדם לעבוד ע"ז, אין יתכן שיעלה ביד המסית לפתותו לנח, הלא היצה"ר נמצא באדם קודם לו, והוא יושב על מפתחי הלב ויודע מחשבות הארס, והוא מלומד בתכסיים מלחמה, ותמיד הוא מלא מחשבות ערמה ומרמה להתגבר על האדם ולהפילו לבאר שחת, וכמ"ש בחובת הלבבות אתה ישן והוא ער לך, ולעומת זאת המסית הוא בשר ודם, ואין בידו היכולת והתחבולות אשר ביד היצה"ר, ואין יתכן שיהיה בידו להסית את האדם לע"ז, ויעשה מה שלא יכול היצה"ר לעשות, אמנם דבר זה נראה בחוש שיש הרבה אנשים נשרים שהתגברו תמיד על יצרם, אך בעת שנטפלו אליהם מסיתים ומדיחים ופיתו אותם, סר כוחם ולא יכלו לעמוד נגדם, ונפלו ממדרגתם, ויצאו חוץ לדרך התורה, דוחו ולא יכלו קום.

ונראה להסביר דבר זה ע"ד הא דא' בזה"ק (ח"א קפ"ה ע"א) שהקשה אהא. דכתיב בראובן למען הציל אותו מידם וגו' (בראשית ל"ז) וכי מה הצלה היא זו שהורידו לבור שיש בו נחשים ועקרבין וכי לא חייש ראובן דאינו נחשין ומקרבין ינקור ליה וכו' אמר ראובן טב ליה למנפל לגו גובא דנחשין ועקרבין ולא יתמסר בידי דשנאוי וכו' דזעירין אנון דיכלו אישתובא מידי בעלי בחירה וכו' בגין דהכא אתר נחשין ועקרבין אי איהו צדיקא קב"ה ירחיש ליה ניסא בגין כך אמר למען הציל אותו מידם מידם דייקא וכו' עכ"ל הזה"ק.

היוצא מזה כי קשה מאד להנצל מיד בעלי בחירה כי לפי שנתן הקב"ה את הבחירה חפשית ביד האדם, על כן אינו חפץ לעשות נסים להציל מיד בעלי בחירה, וזעירין אינו הוונים להנצל מהם, וזה הוא הטעם שגדול כח האדם המסית, ואף שכן היצה"ר חזק מאד, שהוא מלאך נורא שלוח משמים לפתות בני דם לעבירה, וגם בגוף האדם מוטבעים כוחות היצר רע, כמו שכתבו הקדמונים ז"ל במה שנחלקו הקדושים יש אומרים שהיצר הרע הוא מלאך מן השמים, ויש אומרים שהיצר הרע היינו טבע האדם המסיתו לרע, והכריעו ששתיהם אמת שיש יצה"ר טוב בחומר האדם ומושכו לרע, ונוסף לזה היצה"ר הוא מלאך משמים המתגורר בבני אדם. ועם כל זאת שכן גדולים כוחות היצר נקל לאדם יותר לעמוד בפיתוייו ולהתגבר עליו, מלעמוד נגד אדם המסיתו, כי לפי שהיצה"ר אינו בעל בחירה מסייעים אדם מן השמים לנצחו, כאמרם ז"ל אלמלא הקב"ה עוזר אין יכול לו. אמנם כאשר המסית הוא אדם שהוא בעל בחירה, קשה מאד לקבל עזר וסיוע מן השמים להתגבר כנגדו, דכשם שקשה להנצל מבעלי בחירה בסכנת הגוף, כן בסכנת הנפש קשה לנצחו, דכיון שהבחירה חפשית מניחים לו מן השמים לבצע את אשר רמם, והעצה היעוצה לכן שיוכל האדם להנצל מהמסיתים הלא לברוח מהם, ולא ישמע דבריהם כלל, כאשר הזהירה התורה בביא שיקר לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וגו' (דברים י"ג), דליכא למימר שהיא אזהרה שלא יעשה כדבריו לעבוד ע"ז, שהרי כבר הזהירה תורה בכמה אזהרות שלא לעבוד ע"ז, ומה צורך להוסיף אזהרה, אלא ודאי כוונת הכתוב להזהיר שיאטם אזנו, ולא ישמע דבורי הנביא ההוא, ומכאן שאסור לדבר עם המסיתים, וחייבים להתרחק מכל שייכות עמהם, כי יש לחוש פן יסיתו אותו בחלקת לשונם ובחטובותיהם.

ועל פי האמור מובן היטב הטעם שהחמירה תורה כ"כ בדין המסית, לפי שקשה מאד להתגבר נגד ב"א מסיתים ומדיחים, משום שהבחירה חפשית בידם, ונראה בעליל שכל הפירצות שנופרצו בעולם נעשו ע"י מסיתים ומדיחים, שהרי גם בדורות הקדומים היו נסיונות ופיתויי היצה"ר בעולם, ואעפ"כ התגברו עליהם, וכח התורה שלט בכלל ישראל, וכל הירידות שהיו בקרב ישראל באו רק ע"י מסיתים ומדיחים, שהוא הנסיון הקשה ביותר להתגבר על בני אדם מסיתים ומדיחים, וצריכים לרחמי שמים מרובים שיזינו להיות בדעה זו שחייבים לברוח מהם ולהשמר מהם, ולא יהיה לבד ישראל שום קשר ושייכות עמהם. וכדברים אלו נתחזר לנו היטב מה שביארנו לעיל שציאותה התורה בפרשת שותוי"ן ולהבדיל בין הטהור ובין הטמא, דאף שלא שייך להבדיל בין טהור לטמא, שהרי מעצמו הוא מובדל ועומד, מכל מקום שאני הכא דבאה תורה להזהיר שלא יעבוד עבודה מחוללת, כי אם יעבוד עבירה לחלל עבודתו, עלול הוא לבא לידי צביעות, ולומר

דברים שהם מהיפוך להיפוך על טהור טמא ועל טמא טהור, במאמר הנביא (ישעי' ה') הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים אור לחושך וחושך לאור.

שבת נאך פסח

טעם למה נקרא שבת זו בשם "געלע מצות" וכן למה מנקבין החלות
ב' הרב בשבת אחר הפסח עושין ענין מצות וכו', רמז למצות הנאכלות לפסח שני, ומנקבין במפתח, רמז דתריעין פתיחין עד פסח שני, ואמר הוא נ"י מה שקורין העולם געלע מצות הוא טעות אלא ר"ל גאולה מצות. (אמרי פנחס)

געלע מצות או גילוי מצות

שמענו מכ"ק אמו"ר בשם המגיד הקדוש מקאזניץ זצלה"ה זי"ע, שהעולם קורין לשבת אחר פסח שבת געלע מצות, והוא גילוי מצות, עכלה"ק של המגיד הק' זצוקלה"ה זי"ע. (ויש נוסחא שאמר שבת גאולה מצות). (ישמח ישראל - תזריע)

נ' טעמים למה מנקבין החלות מאת מרן הרה"ק האוהב ישראל זי"ע

לשבת שאחר הפסח המנהג הוא מימים קדמונים לנקוב את החלות בשבת שלאחר פסח במפתחות, ונעשה על החלה צורת מפתח ומנהג ישראל תורה הוא צריך טעם. כבר ביארנו טעמים ע"ז לעיל. והנה יש עוד לאלוה מילין טעם א' ע"פ פשוטו, כי הנה בעת זאת שאכלו ישראל מן המן, מהקרבת העומר ואילן לא אכלו עוד מן המן כמשה' (היושע' יא) ויכלו ממחרת הפסח מעבור הארץ. ואמרינן בגמרא (קדושין לו.) ממחרת הפסח אכול עד השתא לא אכול, ומאז התחילו לאכול מתבואת הארץ והיו ישראל צריכין לפרנסה כי עד עתה היה להם המן. וזאת ידוע שלכל דבר יש שער כמו שאנחנו מתפללין שיפתח לנו השית' שערי פרנסה. ומזה נשתרבה המנהג להיות עושין צורת מפתח על החלות לרמז שיפתח לנו השית' שערי פרנסה:

טעם הב' י"ל, כי בעת ההוא סופרים אנו ספירה שבעה שבועות והם מ"ט יום ע"ד סוד נ' שער בינה. ואנחנו הולכים משער לשער ולכל שער יש מפתח וזהו שעושין צורת מפתח:

טעם הג' י"ל, ע"פ משה' (שה"ש א, יא) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, והענין הוא, כי באמת יש להקשות במשכן כתיב (שמות כה, ג) זהב וכסף ונחשת, ומקדים הכתוב זהב לכסף, ובמעשה בראשית כתיב (בראשית א, ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, וזהו אור של אברהם אע"ה אור של חסד, ואח"כ כתיב שם אצילות יום שני שהוא בחי' גבורה בחי' זהב, והתירוץ ע"ז הוא כי בריאת העולם היה בחסד כמשה' (תהילים פט, ג) עולם חסד יבנה, לכן מקדים חסד בחי' כסף לגבורה בחי' זהב, אבל המשכן שכל עניניו היה כדי שיצמצם הקב"ה כביכול שכינתו לשכון בתוכו וכל בחי' צמצום הוא מבחי' גבורה, לכן מקדים שם זהב לכסף, אך זהב שכתוב שם הוא מנוקד בפתי' כמשה' (שמות לח, כד) זהב לתנופה, והוא נקודה שבחסד נקודת החכמה. ופתח הוא מלשון פתח ושער, ומורה שמשה נפתחים להיות באים לן החסדים. וזהו שאמר תורי זהב נעשה לך, והיינו מה שבמשכן נעשה לך תורי זהב בחי' צמצום. עכ"ז הוא עם נקודות הכסף, והיינו בנקודות פתח נקודה שבחסד. והנה שבת שלאחר פסח הוא תמיד בשבוע שניה שבספירה והשבוע הוא בחי' גבורה בחי' זהב, אך שהוא מנוקד בכסף נקודות פתח ומורה שנעשה פתח ושער להיות באים כל הברכות ולכל פתח ושער יש מפתח לכן עושין צורות מפתח על החלות. והבן: (אוהב ישראל)

עוד ב' טעמים למה מנקבין החלות

נוהגין לנקוב החלות במפתח י"ל הטעם, כי ישראל בעת צאתם מגלות מצרים עשו פסח כמו שנקרא פסח מצרים, לזאת בשבת אחר פסח שאופין קמ"ח העולה פס"ח מנקבין החלות עם מפת"ח העולה פס"ח מצרים לרמז על זה. (עטרת ישועה)

עוד יש ליתן טעם לשבת על מה שנוהגין בכל תפוצות ישראל לנקוב את החלות במפתח של ביה"כ בשבת שאחר חג הפסח, וכבר דשו בו רבים בטעמיהם וביחוד בספה"ק אוהב ישראל [בסוף המאמרים לשביעי של פסח]. ונראה דהנה אחד קיום מצות אכילת מצה הנקראת לחם עני' והמה ג' מצות, וג' עם לחם עני' עולה רי"א. ונרמז זאת בפסוק 'אל יתהלל חגר כמפתח' [מלכים א' כ יא], היינו, תיבת חג' ה'ס' ג' עם לחם עני' במספר, ותיבת 'כמפתח' רומז על מה שמנקבין החלות במפתח, והיינו, שאל יתהלל ויתפאר האדם במצוותיו כמו באכילת מצה שהיא מצוה ראשונה, כי אדרבה, המצה מרומז על ענוה: (עטרת ישועה)

עוד טעם נחמד למה מנקבין החלות

מנהג ישראל תורה בשבת שמיני שחל אחר פסח או פרשת אחרי שחל לפעמים אחר פסח, שבהן נאמרו להשמר ממאכלות אסורות ומעריכות וכו', על כן נוהגין לעשות החלות במפתח, להורות על זה שמה שנאמר בפרשיות הללו הן המפתח לפתוח החלב לעבדו בכל דבר. (רב טוב)

עוד טעם למה מנקבין החלות ע"י מעשה שהיה בזמן המהר"ל מפראג זי"ע

שמעתי מכ"ק אמו"ר עט"ר [הגה"צ מווייצען] ז"ל שהיה רגיל לספר עובדא זו בכל שנה, בליל שבת הראשון לאחר הפסח, בטעם שעושין 'השליסל חלה' שפ"א בימי הרה"ק המהר"ל מפראג זי"ע בליל התקדש חג, כאשר סימיו הקלה בתפלת מעריב, וכבר הלכו כל העולם לביתם, הלך גם המשמש של הבית הכנסת לביתו, והיה לו מפתחות הרבה בחבילה א', [כגון מפתח שער החצר של הביהמ"ד, ומפתח הביהמ"ד גופא, ומפתח הארון הקודש, וארון שבה היו מונחים כלי הקודש, ומפתח העזרת נשים וכדומה] ותלה המפתחות על מסמר א' שהיה תקוע בהכותל כמו שנהגו מאז ומקדם, אך כאשר ניגש אל השלחן להתחיל הסדר, והתחיל לומר הסימן "קדש" שמע קול רעש של נפילת המפתחות לארץ, וראה שאכן המפתחות נפלו ממקומן, הפסיק ממה שהתחיל והחזיר המפתחות למקומן על הכותל, וחזר למקומו אצל השלחן והתחיל עוד הפעם "קדש" ולגודל תמיהונו שמע עוד הפעם קול של נפילת המפתחות, וחזר אצלם וראה שהמה מונחים על הארץ והחזירים עוד הפעם על המסמר שבכותל, ובעת סידור אותם שהיה בטוח שהם תולים שם היטב, אולם כאשר שוב ניסה להתחיל הסדר חזר הדבר ונפלו המפתחות, וכן-היה הרבה פעמים, ועלה פחד גדול בלב השמש.

וכיון שהאדם הוא בעל בחירה יש לחוש שיטעו אחריו בני אדם אפילו בדבר שהוא רחוק כ"כ, והיינו בין טמא לטהור, כי כך גדול נחו של בעל בחירה

למשוך ולהטעות אחריו בדברים פשוטים וגלויים, ולכן הוצרכה תורה כאן להזהיר על הבדלה בין טהור לטמא. (דברי יואל רטו - ריז)

דהלא דבר הוא, ולא ידע על מה ירמוזו הדברים, והלך בבהלה גדולה אצל רבו הגדול המהר"ל זי"ע, וסיפר לו כל הענין הפלא. והמהר"ל אמר לו שיחזור לביתו, ויפרד החבילה של המפתחות ויתלה כל מפתח ומפתח לעצמו על המסמר, ובוה יבחין בשל איזה מפתח נופלים כל המפתחות. ועשה כן ותלה כל מפתח ומפתח על המסמר ולא נפלו, אבל כאשר תלה המפתח של הארון הקודש, נפל להארץ, והחזירו על הכותל ונפל עוד הפעם, וידע שהסיבה הוא מפתח הארון הקודש, וחזר לרבו המהר"ל, וא"ל דכנראה המפתח של הארון הקודש הוא הסיבה. וצוה אותו המהר"ל שיבדוק בארון הקודש לראות אם יש שם איזה ענין. ובדק ומצא שהבקבוק יין שהיה מונח שם לקידוש בביהמ"ד, היה מלא דם רח"ל, וחזר וסיפר הדבר להמהר"ל ז"ל, וצוה לו המהר"ל שירחיק היטב הבקבוק מהדם ויתן תחתיו יין טוב אדום, ויסגור הארון הקודש ויחזור לביתו ולא יספר דבר זה לשום א'. וכן עשה, וכאשר החזיר המפתחות למקומן על הכותל נשארו שם ולא נפלו עוד. והנה למחר בשעת התפלה הגיעו ערלים הרבה ובראשם הגלח, ועמהם הביאו גם הפאליציי והיו צועקים שהיהודים הרגו נכרי א' ויודעים בבירור שכאן בהבית המדרש ישנו בקבוק מדמו. וכמובן שנעשה בהלה גדולה בבית המדרש, אך המהר"ל ז"ל אמר לראש הפאליציי שזה שקר, והוא מוכן שיחפשו בכל הבית המדרש. והתחילו לחפש פה ושם, ואח"כ הלך הגלח בדרך ישר להארון הקודש לפתחו, כאילו הוא בטוח ששם ימצא הבקבוק, אך סגר עליו המהר"ל ז"ל הדרך ואמר שלא יניח לו ליתן ידיו הטמאים שם שהוא מקום קדוש ביותר. והגלח צעק להפאליציי שהנו בטוח ששם ימצא הדם מאחר שרואה שהרב של היהודים אינו מניח שיבדקו שם. ואמר המהר"ל שהוא יפתח הארון הקודש בעצמו אבל יד זר לא יכנס שם. וכן עשה שפתח הארון הקודש והראה להם הספרי תורות והגלח הבחין בהבקבוק שהיה מונח שם וצעק בקול נוצחת שזוהו בודאי הבקבוק דם שמחפשים, והמהר"ל הכחיש זאת, ואמר שהוא בקבוק יין ולא דם, ובדקו ומצאו שהיה של יין, ויצאו הערלים משם בבושת פנים וליהודים היתה אורה. ולזכר נס הזה אמר המהר"ל שבאמת היו צריכין לעשות זכר לנס בשימת מפתח בתוך מצה של ליל א' דפסת, אך זה א"א, א"א, ע"כ עושין זכר להנב בשבת הראשון שלאחר הפסח בשימת מפתח בהחלה של ליל שבת ע"כ שמעתי בילדותי. (בנין מנחם לפסח)

המשנת ישועות ע"י המפתח

פעם שהה הרה"ק מראזוואדא בקלימנטוב והיה שם לחג הפסח, בשבת שלאחר הפסח הקרויה שבת "געלע מצות", ונוהגין לעשות כדמות מפתח על החלה, והיה הרבי קורא לה "הצפור שעל החלה", בליל שבת קודש לאחר שהרבי בצע מן החלה, הוא הוריד את "הציפור" מן החלה ולשבר אותה, ואמר: כמו שאני שובר את הציפור, כך תהיה לו להצאר מפלה בקרב, וכעבור יום או יומים נודע שהצאר מת. (החכמה מאין דף קי"ז)

טעם למה מתחילין ללמוד פרקי אבות בשבת זו

רבינו זי"ע דיבר בקדושה הטעם להמנהג שמתחילין ללמוד אבות בשבת זה, לפי ששבת זה נקרא שבת "געלע מצות", והמגיד מקאזניץ זי"ע אמר דהכוונה גילוי מצות, ואמר רבינו זי"ע דנודע דמצות הם מוחין דאבא המרומז לחכמה, וזה נתגלה בשבת זה (עיין בישמח ישראל תזריע אות ג-ד), לכן מתחילין ללמוד אבות: (ישמח ישראל)

הילולא דצדקיא

הגה"ק רבי ישעי' שטיינער זי"ע א"א מקרעסטרי

גבל"ע ג' אייר תרפ"ה

רבו המובהק ה"ה הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע, כן הסתופף בצלם הקדושים של מן הייטב לב זי"ע ומרן הדברי חיים זי"ע והרה"ק ר' מרדכי מנדבורנה זי"ע

אדוק ומקושר בכל נימי נפשו ברבו שלמדו תורה ואביו שגדלו ה"ה הרה"ק ר' הירש'לע מליסקא זי"ע כידוע שר' ישעי'לע נתייתם בגיל רך מאביו ואמו הביאה לר' הירש'לע, וכשנתגדל וכבר היה מפורסם בקצוי תכל חתם את עצמו הק' ישעי' בן מו"ה משה ז"ל שהיה משמש בקודש אצל הה"צ מליסקא זי"ע.

ומסופר שבאחד מערבי שבתות הגיע להסתופף בצל מרן הדברי חיים זי"ע ושאלו הדברי חיים אם יש לו כסף ענה ואמר הן אמר לו הבאנו ונתן לו מה שהיה בכיסו ושאל לו אם יש לו עוד בכיס השניה ואמר לו הן וג"כ נתן לו את הכל ושאלו פעם ג' אם יש לו עוד ואמר הן ונתן לו את כל הכסף שהיה לו והסתכם בסכום של שש מאות רייניש, ובשב"ק נהג מרן הדברי חיים שחזר מביה"כ לברך את נכדיו ור' ישעי'לע הי' ג"כ שמה בעת שברך את נכדיו וכן היו עוד הרבה חשובים שהוזמנו לסעודת שבי"ק, ומרן הדברי חיים בירך ג"כ את ר' ישעי'לע והיה שם בנש"ק ולא בירך אותו ושאל נכדו למה אינו מברכו ענה ואמר שהבחור הלז ה"ה ר' ישעי'לע היה לו שש מאות רייניש ונתן לו הכל והחייתי בזה הרבה אלמנות ויתומים ותאמין לי שלא להסעודה והיה מביאים קערה עם גריסין מברכו. מרן הדברי חיים זי"ע קירבו מאוד והי' מכבד אותו והי' מנהג בצאנז שמרן הדברי חיים הי' אוכל את ארוחתו בערב עם אורחים והגיעו הרבה רבנים ובנש"ק וחיו שאלו יזכו הם לערוך בשלחן עם מרן הדברי חיים זי"ע וכן הוה שפעם הגיע ר' ישעי'לע והי' שם רבנים מפורסמים וכשנפתח הדלת ענה ואמר מרן הדברי חיים זי"ע ישעי' קום צו די וועטשער, ויבקשו הרבנים מר' ישעי' שיביאו בצאתו שריים, ור' ישעי' הלך להסעודה והיה מביאים קערה עם גריסין להדברי חיים, ולר' ישעי'לע, והיה רותחין מאוד ומרן הדברי חיים אוכלו מבלי שהיה נראה שהוא רותח ור' ישעי'לע התבייש ואכלו לאט לאט ומרן הדברי חיים כבר סיים לאכול וימשוך אליו קערטו ואמר לו נא לאמער עסען בענאנט ואכלו יחד, ולא נשאר אלא מעט ומזה המעט הביא לפי הרבנים שציפו בחוץ על השירים.

בשנת תר"פ כשהיתה אנטישמיות גדולה בהונגריה היה בכפר זאמבאר הסמוך לקרעסטייר יהודי שהוא גר שם לבדו והיה לו חנות והצליח מאוד ונעשה גביר אדיר, והגויים דהכפר התקנאו בו ובפרט הכומר והמורה של הבית הספר דכפר, וחשבו איך ליפטר מהיהודי, עד שעלה במחשבה לעשות נגדו עלילת דם ולקחו ילד ורצחוהו ומילאו בקבוקים עם דמו והניחו מבדל לחלון הבית של היהודי והקבוקים עם הדם הכניסו בתוך המרתף, וביום שלאחרי ראה שהגיעו הפאליציי ונחשבו בעיניו ופחדו מהצד השני של הבית והטמין את עצמו אצל שכיניו גוי וידידו, וכעבור יום וכל הכפר נעשה כמרחקה נפחד הגוי ולא רצה יותר להטמינו אמר לו שמפחד ושיכרח מכאן שמא יתפסוהו בביתו ויהרגו את שניהם וכשירד הלילה ברח לקרעסטייר והגיע לר' ישעי' לע ונכח בדמעות שליש אמר לו ר' ישעי' לע תמוך דעתך, אכול ושתה ותנוח ונראה אח"כ מה אפשר לעשות וכעבור יום אחד לו עדיין איני יודע מה לעשות ואחרי ג' ימים לבתי פנה מה יהיה הסוף אמר לו ר' ישעי' לע בלילה קח את מסילת הברזל ושכב בקרן הראשונה אמר לו שבלילה אין הוא עוצר ליד הכפר היכן הוא דר, אמר לו אמרתי לך קח את המסילת הברזל וסע לשלום לביתך ואתה שלום וביתך שלום, אמר לו שהוא מפחד מילא עליו אבל מה חטא בני משפחתו, אמר לו ומה אתה חושב לעשות אמר שילך להפאליציי ומסר את עצמו אמר לו נו נו גיבט זיך אריבער ואל תדאג ועשה מה שאמרתי לך ובערב הלך להמסילת הברזל וקנה כרטיס והתפלא מאוד על שלא אמרו לו שאינו עוצר ליד הכפר שלו וכשישב שם בקרן הראשונה היה שם רק אחד מלבדו, וככה התחיל לכנות ונאמנו עד שככה בדמעות שליש והיה שם גוי ושאלו למה הוא בוכה ולא רצה לענות לו עד שהפציר בו מאוד וסיפר לו את צרתו, ושאל לו מה הולך לעשות ענה ואמר שימסור עצמו וכן בכה בדמעות שליש נתגלה ואמר לו מה הולך נשלת מהבית משפט כדי לערוך את משפטו ותספר לי את הכל וככה היהודי וסיפר לו שח"ו מלעשות כדבר הזה והוא רק עלילה אמר לו שאכן ילך להפאליציי אבל לא לפני חצות היום והוא ידאג לכך את הכל וכן הגיע המסילת ברזל להכפר, ושאלו הגוי היכן הוא הולך ללון אמר לו שביטו נסגרו ויחפש מקום, ושאלו איפה הוא יכול לילך והראה לו בית מזיגה, והנה היהודי בקש והתחנן מחבירו שיעשה לו טובה ויכניסוהו בביתו ומהיר פחד עד שהבטיחו לו שמי בבוקר יעזוב את ביתו, והגוי הלך להבית מזיגה והיה שם שכורים וכולם רקדו ושמחו, והגוי הזה עשה את עצמו כאילו מחשב חשבונות ומדי פעם נאמנו, שאלו השכורים למה אינך שמח אמר להם למה אתם שמחים ענהו ואמר שיש כאן יהודי שנתעשר מכספיו ועוד יום יומיים הם יפטר ממנו, אמר שיש לו ג"כ כזה בעיה במקום שהוא דר ואיך הם עושים את זאת אבל לאט הפגי יבנו והיה משדל אותם בדברים ולא להם כדירה עד שהם אמרו לו את כל הנעשה, והוא רשם את כל הפרטים בפנקסו וכן שמות השכורים והתחיל לרקוד אתם, ולא עלו להם במחשבה שכל הענין הוא חשוד ובבוקר הלך הגוי ונתגלה להפאליציי שהוא נשלח מהבית המשפט ורוצה להתחיל את המשפט אבל בתנאי שאם יצטרך לאיזה עדות וכדו' יעשו הם כרצונו, ואכן הסכימו ומיד אמר שיביאו את הכומר והמורה כבול וכל העדות יביאו את התיישר אותם עד שנעשה רעש בכל הכפר שהיהודי אינו אשם רק הכומר והמורה הם שרצחוהו, ובבוקר קם היהודי והתפלל בדמעות שליש ומעומקא דליבא ושכיניו הגוי סיפר להיהודי את כל החזשות בהכפר ובחצות היום הלך להפאליציי וראה שם איך שהכומר והמורה הם כבולים, וראה ג"כ איך שהגוי שנסע עם המסילות ברזל יושב שם ודן בעניניו ושאל להיהודי האם הוא רצח את הילד וככה בתמורוים ואמר ח"ו מלעשות כדבר הזה והלא מפורש בתורתנו הק' "לא תרצח" ואיך יעשו כדבר הזה, ובנתיים הביאו להאב השכול ואמר שרוצה להרוג את היהודי כי הוא רצח את בנו אמר לו הגוי ואם יונח שהיהודי נקי מכל אמר שבאמת מכיר הוא את היהודי ולא חשב שהוא עשה זאת אבל אם יונח מי הם הרצחים הוא יקרע אותם לגזרים, נענה הגוי ואמר והראה באצבעו לך הכומר והמורה שהם הרוצחים והביאו לפניו את העדים השכורים, והעידו ואמר הגוי השופט שמה שרצו לעשות עם היהודי יעשו בהם וכן היה, ולהיהודי נעשה אורה ושמחה וששון ויקר ולהגויים נהפכו שמחתם השפלה לתוגה ולאבל כן יאבדו כל אויביו ה'.

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל

סיפורי צדיקים

כאשר ברח הרב הקדוש מרוזין ויבא לסאדיגורא נשאו עוד בני ביתו הקדושים בארץ רוסיה בעיר קשינוב המכתבים ממנו אליהם וכן מהם אליו לא יכלו להשתלח דרך הכר יען פחדו פן יבואו לידי הממשלה וירע להצדיק בעבורם כי יתגלו סודותיו וזאת הנהגתו שני גברים ברוסים מאנשי שלומם להשליך נפשם מגדול ולהוביל המכתבים מהצדיק לבני ביתו וכן תשובתם אליו פעם בפעם, הגם כי לא נעלם מהם הסכנה הגדולה החופפות על ראשם אם יודע הדבר להממשלה כי בטח ישאו את עונם ונקה לא ינקה, אבל אהבתם הגדולה להצדיק גברה על אהבת עצמם ולא השגיחו על כל אלה. מוכן מאליו אשר בעשותם מפעל נעלה כזה היו חשובים מאוד אצל הרב הקדוש, וכאשר באו לסאדיגורא הרישו להם תיכף לראות את פני הצדיק בלי כל עיכוב, פעם אחת באו שני הגבירים האלה בתשובה נחוצה מבני ביתו ויאבו להכנס מהר לחדר הצדיק כמנהגם תמיד, אבל מה השתוממו עד מאוד כאשר הודיע להם הנבאי ר' שמואל כי לא יוכלו הפעם לבוא וצריכים הם לחכות מעט ויחכו שם לערך שעה והדלת עודנה סגורה ולא יכלו לדעת מי הוא זה ואיזה הוא החשוב יותר מהם. פתאום נפתחה הדלת, ואלו פליאם רבתה עוד עשרת מונים כראותם איש עני ואביון קרוע בגדים יצא מחדר הרב, הגבירים עשו נבוכים מאוד בראותם זה ויתעצבו אל לבם מאוד כי עני ואביון נבזה וחדל אישים כמוהו חשוב הוא בעיני הרב יותר מהם, לכן נכנסו לחדר הצדיק וישאלו את פיו מי היה האיש העני הזה. ויען להם הצדיק טרם כל הנני לספור לכם ספור אחד וממנו תבינו מי היה האיש העני הזה, ובטח לא ירע לבבכם עוד אשר הצרכתם להמתין עליו: גיסו של האר"י הקדוש היה למדן מופלג וגדול בתורה, אבל התנגד מאוד לדרכי גיסו ומעשיו לא ישרו בעיניו, גם היה האיש הזה חשוך בנים ל"ע. פעם אחת נסעה אשתו אחות האר"י הקדוש בלי ידיעת אישה לאחיה ותכן

ותתחנן לפניו להתפלל עבורה אשר תלד בנים. ויאמר לה האר"י אשר תבוא לפניו בעת תפלת ערבית של שבת. אחר התפלה שאלה אותו אם כבר פעל עבורה בתפלתו, ויען לה כי עוד לא נענה ותבוא לפניו בעת הקידוש, אחר הקידוש שבה לשאול אותו כנ"ל ויצוהו לה לבוא עוד לפניו בעת ההבדלה אחר הבדלה אמר לה כי כבר נתקבלה תפלתו ועוד בשנה הזאת תלד בן זכר אשר יצליח מאד בלמודו ובהיותו בן שש או בן ז' שנים כבר יהיה למדן גדול ומופלג, אבל זאת אני לך אשר בעת הזאת חלילה לו להביט באיזה ספר לכל יתעוור חלילה וישאר עוור עד יום מותו. וכן היה, כי ילדה בן זכר בשנה הזאת כאשר הבטיח לה אחיה האר"י לובהיותו בן שבע שנים כבר היה גדול בתורה כי הצליח מאד בלמודו: פעם אחת בא הנער לבית המדרש וירא והנה שני אנשים נערים מפלפלים עצמם בלמודם וילך אליהם הנער הזה ויגד להם חוות דעתו, אז אמר אחד מהנערים אליו הבט נא בספר אשר לפניו אז תראה אם לא נבנו דברי, וכאשר החל להביט בספר נתעוור תיכף עד אשר הוצרכו שני הנערים להוליכו הביתה, אז זכרה אמו את הדברים אשר דבר אליה אחיה האר"י, ותצוה האשה לבעלה לנסוע מהר עם בנה לאחיה אולי יש עוד איזה תקוה להשיב אליו מאור עיניו. ויבקש אביו מאוד לפני גיסו ויבקשהו להתפלל עליו, וכן עשה האר"י הקדוש ויעתר לו ה' ויפקדו עיניו במקומו אך הזהירו מאוד לשום עין עליו מהיום והלאה לכל יבט בספר ואם לא ישיגו עליו אז ישאר אלם וכל איש עליו יוכל להושיעו עוד. אבל הנער הלך הלאה לבהמ"ד ואביו לא השגיח עליו בשמירה יתירה ויבט באיזה ספר וישאר אלם, ויסע האב עוד הפעם עם בנו לגיסו האר"י ויגד לו גיסו כי אין לאל ידו להושיעו עוד רק יוכל לתת לו עצה לנסוע עם הנער לעיר פלונית ושם ישאל עצמו על חייט אחד אשר שמו פלוני בן פלוני והחייט הזה יוכל להושיעו, כי החייט היה מהצדיקים הנסתרים והאר"י הק' נתן על ידו מכתב אל החייט. ויעש האיש כן ויסע אל העיר אשר צוה עליו האר"י וילך שם במלון וישאל שם על החייט אשר אמר לו האר"י, ויגד לו משרת בעל המלון כי החייט הזה אשר ישאל עליו עובד עתה לפני הבית, וילך האיש אחרי החייט עד בואו לביתו למען יראה שם התנהגותו, אבל לא ראה אצלו מאמה אשר יאמר עליו כי הוא זה, לכן נבלבב לשכות שם שבת אצל החייט אולי יראה ממנו איזה התנהגות טובה, אבל לשוא היה עמלו כי כל השבת לא ראה אצלו דבר. אבל אחרי הסעודה השלישית התבונן כי החייט הולך לאיזה מערה נסתרה וילך אחריו, אבל החייט סר לאיזה חדר בירכתי המערה ויחפץ גם האיש לישא שם אבל השמש אשר עמד שם אצל הפתח לא נתנו לבוא, ויגד להשמש כי יש לו מכתב מהאר"י הקדוש אל החייט, והודיע את השמש אל החייט, וצוה עליו להרשותו לכנס, ובבואו ראה שם אנשים רבים יושבים סביב השלחן, וישמע כי קראו אותם בשם שבעה האושפיזין, אז הלך האיש אל החייט וימסור לידו מכתב האר"י, ויאמר לו החייט לך בשלום עם הנער לביתך כי כבר נושעת, אבל זאת הנני מזהירך לכל תעמוד לשטן לחפץ הנער וכל אשר ישאל לא תאציל ממנו. האיש נסע בשלום לביתו והנער כבר היה בריא אולם וישמח מאוד על זה, ולערך שלש או ארבע שנים אחרי זה אמר הנער לאביו כי חפץ הוא לנסוע מביתו לשוט בארץ, ואביו פחד מאוד לעצרהו מחפצו בזכרו אזהרת החייט אשר הזהירו על זה, לכן נתן לו רשות לנסוע וישלחהו, וילך ויתע בדרך עד בואו לעיר ויישן שם, אז בא אליו אליהו הנביא בחלום ויאמר לו כי אם יבוא מועד לקחת לא אשה אז לא יאשרה להעמיד החופה טרם יתראה הוא אליו. ויקץ הנער וילך הלאה לדרך עד אשר בא לאיזה עיר ויעמוד לשרת שם בבית משרפות יין שרף ויברך ה' את בית אדוניו בגללו ויהי ברכת ה' בכל אשר לו לכן אהבו אדוניו כבנו. בקרוב העיר הזאת אשר עמדו שם לשרת היתה עיר אחת גדולה והרב של העיר הזאת היה גאון גדול ולו בת יחידה ויזכרו לו שידוכים נכבדים וגדולים עבורה, אבל הרב לא אבה לשמוע, פתאום חלתה בתו מחלה אנושה וכל הרופאים לא יכלו להושיע לה ויברך הרב בכיה גדולה אצל מטהו, אז גלתה לו בתו סבת מחלתה כי ראתה בחלומה אשר במקום אחד לא רחוק מפה יש שם משרת בבית משרפות יין שרף ולו תהיה לאשה לכן התעצבה מאוד אל לבה עד אשר חלתה, ויתפלא הרב מאד כי גם הוא גם אשתו חלמו כן ובטח לא דבר ריק הוא, אז דבר הרב על לבה לכל תדאג וכל ירך ללבה על חלומה כי בטח היא זווגה מן השמים יען גם הוא ואשתו ראו כן בחלומם. אבל הוא הבטיח לה כי גם אם יהיה עם הארץ גמור יראה ללמוד עמו עד אשר יתחכם, והוא מקה לה' כי יהיה ליה למדן גדול, והדברים האלה פעלו לטובה להשקט רוחה ולהסיר מעליה מחלת לבבה, וגם מחלתה הוקלה לאט לאט עד אשר שבה אל בריאותה. אז אמר הרב לבתו עתה נסעה יחד להעיר הזאת לראות את המשרת ולרבר עמו ויסעו עד בואם שמה ויקבלם אדוניו בכבוד גדול כיאות להם, וישאל מהם להגיד לו סבת בואם הלום, ויען הרב ויאמר באיתי הנה להשתדך עם המשרת אשר ישרת פה אצלך, ויאמר הבעל הבית הלא אין זה לפי כבודכם לתת בתכם לכן בלי שם ועם הארץ כמוהו, אז ספר לו הרב את חלומם ובטח היא זווגה מן השמים, ויבקשהו לקרוא אליו פה את המשרת, ויעש הבעל בית כן ויקרא למשרתו ויודיע לו כי רב העיר הקרובה מכאן לא אבה לקחת אשתו ולבתו היחידה וכאשר שמע המשרת הדברים האלה לא אבה לראשונה וללכת אבל הבעל הבית הפציר בו מאוד וילך ויתן שלום להרב ויזכרו יחד, ובמשך יום מצער נגמר השידוך בני טוב ויעשו ההתקשרות כנהוג. אחר התנאים אמר הרב כי חפצו לעשות תיכף הנשואין, וכאשר שמע זאת המשרת ברח בקצף גדול ולא אבה לזכר עוד מהשידוך כי זכר האזהרה אשר הזהירו אליהו הנביא בחלום לכל יעמוד החופה טרם יתראה אליו. בתוך כן בא שמה איש זקן עני ואביון אבל תואר פניו הגדי כי בן תורה הוא ואינו מאחרי ופוחי, ויתן לו שלום ויספר לו כל המוצאות אותו פה, אז אמר האיש הזקן להרב אנכי אדבר על לבו להסכים אליכם אולי אפעול, הזקן יצא וילחוש באזני החתן דברים אחדים ותיכף נתצוה להעמיד החופה למזל, אחר החופה נעלם האיש הזקן ולא נראה עוד, וישאל הרב עליו איפוא הלך כי הבין אשר לא היה איש פשוט, אבל הכל היה לשוא כי שום איש לא ידע מקומו. עתה סיים הרב הקדוש ספורו ויאמר להנביאים כאשר התעצב הרב אל לבו יען לא ראה היום עד יום מותו כן יש לכם להתחרט אשר לא נתתם לו שלום ולא התבוננתם להביט אל מראהו כי לא תראהו עוד עד עת בוא המשיח אנכי"ר. (ישועות ישראל)